

ምዕራፍ ስምንት

ራስን መቻል

የምዕራፍ ዓላማዎች፡ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- ራስን የመቻል ምንነት ትረጂዳለሽ/ትረጂዳለህ፤
- በራስ የመተማመን ጠቀሜታን ትረጂዳለሽ/ ትረጂዳለህ፤
- ከሌሎች ስመማር ዝግጁ መሆን ስምን እንደሚጠቅም ታውቁዋለሽ /ታውቃለህ።

ሥዕል 8.1 ጥገኝነት

8.2 ሥዕል 8.2 ራስን መቻል

8.1 ራስን የመቻል ምንነት

- ከሁለቱ ሥዕሎች ራስ መቻልን የሚያሳየው የትኛው ነው?
- ራስን ለመቻል በትምህርት ቤትና በቤታችሁ ውስጥ የምትሰሩባቸውን ሥራዎች በየተራ እየተነሳችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለጹ።

ጉበዝ ተማሪዎች

ጉበዝ ተማሪዎች የትም ቦታ ያሉ፤ ቀስቃሽ አይፈልጉም በጧት ይነቃሉ። በፍጥነት ተነስተው ይለባቸዋል፤ ፊታቸውን ታጥበው ቁርስም ይበሉና፤

ወደ ትምህርት ቤት ፈጥነው ይሄዳሉ። ባንዲራ ሲወጣ በጋራ ዘምረው፤ ይገባሉ ክፍል ስርዓትን አክብረው። መምህራን ሲያስረዱም በጽኑና አዳምጠው፤ መልስም ይሰጣሉ ሲጠየቁ ተግተው። ዕውቀታቸው እንዲያድግ መጽሐፍ ያነባሉ፤ ይኼ ነው ጉበዝና ልጆች ልብ በሉ።

ምንጭ፡ «ይቅርታ» የልጆች መዕረፍ፤ 2000 /የዝና ወርቁ/

መልመጃ 1

ግጥሙን መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ራስን የመቻል መገሰጫ የሆኑትን ተግባራት የሚገልጹ ሀረጎችን እየሰደግኑ አውጡ።
2. እንደ አወደደና እንደ ፀሀፊ ምረጡ ከዚያም ራስን መቻል ስለሚሰጠው ጥቅም ተወያዩ።

ራስን መቻል ማለት የራስን ጉልበት፣ ዕውቀት እና አቅም ጠንቅቆ በማወቅ በዚያው መጠን የሚቻለውን ነገር ሁሉ በራስ ተነሳሽነት ጠንክሮ መሥራት ነው። ከቤተሰብ፣ ከጓደኛ፣ መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ወይንም ከመንግሥት እርዳታን ሳይጠብቁ በራስ ገንዘብ፣ እውቀት እና ጉልበት ውጤታማ ሥራዎችን ማከናወን ራስን የመቻል ዋና መገለጫ ነው። ለምሳሌ ልጆች፡

- ትምህርታቸውን በትጋት ከተከታተሉ እና በፈተና ወቅት ተገቢውን ዝግጅት በማድረግ ሳይኮርጁ ከሠሩ፤
- መምህራን የሚሰጧቸውን የቤት ሥራዎች ያለቤተሰብ ጉትጉታ ራሳቸው አስበው ከሰሩ፤

- በቤታቸው ውስጥ የትምህርት መሣሪያዎቻቸውን በአግባቡ እና በጥንቃቄ የሚያስቀምጡ ከሆነ፤
- የትምህርት ቤት መግቢያና መውጫያ ሰዓቶችን አክብረው የሚገቡ እና የሚወጡ ከሆነ፤

ባጠቃላይ ለራሳቸው የሚያስፈልጓቸውን ነገሮችን ራሳቸው የሚያከናውኑ ከሆነ «ራሳቸውን ችለዋል» ማለት ይቻላል።

በሥዕል 8.1 ላይ ሌሎች ሲሠሩ ቆሞ የሚመለከተው እራሱን ለመቻል የሚያደርገው ጥረት እንደሌለ የሚያመላክት ነው። በአንጻሩ በሥዕል 8.2 ላይ አልጋውን የሚያነጥፈው ልጅ ራሱን ለመቻል ከፍተኛ ጥረት እያደረግ የሚገኝ ነው። ስለዚህ ከልጅነት ጀምሮ ራስን የመቻል ስሜትን ማዳበር የወደፊት ሕይወትን የተቃዎ የሚያደርጋል።

በሌላ በኩል ስናስተውለው ማንኛውም ሰው ቢሆን የራሱ አመለካከት ኖሮት የራሱን አቋም ለመያዝና ለመፈፀም እንዲችል በቅድሚያ ራሱን መቻል ይኖርበታል። በሌላ ሰው ላይ ጥገኛ ሆነው እየኖሩ የራስን አመለካከት መከተል እና የግል አቋም መያዝ አስቸጋሪ ነው።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. አንድ ተማሪ ራሱን ለመቻል ምን ምን ሥራዎችን ማከናወን ይጠበቅበታል?
2. እናንተ በቤታችሁ ውስጥ ራሳችሁን ችላችሁ የምታከናወኗቸውን ሥራዎች ግለጹ።

8.2. በራስ መተማመን

- በራስ መተማመን ማለት ምን ማለት ነው?

አሽብርና እናቱ

ወ/ሮ አየለች- ልጃቸውን አሽብርን ጠሩትና፤ «ልጅ አሽብር! ዛሬ በጣም አሞኛል። ለነገ ትምህርት ቤት የምትለብሰው ዩኒፎርምህ አልታጠበም። እንዲያው ምን ይሻለኛል? እስኪ ከጉረቤት የሚያጥብ ሰው ልለምን?» አሉት።

«እማዬ ለምንድነው ሰው የምትለምኝ?» አላቸው- አሽብር።

«ታዲያ ምን ላድርግ። ካልታጠበልህ እኮ ነገ ከትምህርት ቤት መቅረትህ ነው» አሉት። በዚህ ጊዜ አሽብር በጣም ተገረመና፡-

«እኔ ራሴ ለምን አላጥበውም?» አላቸው።

«አይይ ልጅ! አንተማ አትችልም?» አሉት።

«አይ እማዬ ለካስ ሞኝ ነሽ። እኔ እኮ አንቺ ሁልጊዜ ስታጥቡ እያየሁ ልብስ እንዴት እንደሚታጠብ አውቄያለሁ። አክሱቴን ደግሞ አስተምራኝ እያልኳት አስተምራኛለች። ስለዚህ እኔ አጥበቃለሁ» አላቸው።

እናቱ ግን ስላላመኑት «አይሆንም» አሉት።

አሽብር ግን ልብስ ማጠብ እንደሚችል እርግጠኛ ስለሆነ፤

«ግዴለሽም እማዬ፣ ካላመንሽኝ ካጠገብሽ አቀራርቤ ልጠብ» አላቸው። በዚህ ስለተስማሙ እናቱ እያየት ልብሶቹን ማጠብ ጀመረ።

«ጎሽ የኔ ልጅ እደግልኝ። በል እስኪ እኔም ራሴን እንዲሻለኝ ትንሽ ልተኛ» አሉት።

መልመጃ 3

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከላይ ባነበባችሁት ታሪክ መሠረት በራስ መተማመን የሚለውን ሀረግ ግለጹ።
2. አሽብር ልብስ ማጠብ እችላለሁ ብሎ በራሱ ስመተማመን ያበቃው ምንድን ነው?
3. በራስ ስመተማመን ምን ያስፈልጋል?

በራስ መተማመን ማለት የራስን አቅም ጠንቅቆ በማወቅ በሚሠሩት ሥራ ላይ እርግጠኛ መሆን መቻል ነው። በራስ መተማመን ስለራስ ትክክለኛ ግንዛቤ ከመያዝ የሚመነጭና ለሥራ የሚያነሳሳ ስሜት ነው። ለምሳሌ አንድ ተማሪ ትምህርቱን በክፍል ውስጥ በሚገባ ከተከታተለ፣ መምህራንን የሚሰጡትን የቤት ሥራ ከሠራና ዕቅድ እያወጣ ካጠና በፊተና ጊዜ በራሱ ተማምኖ መሥራት ይችላል።

በራስ ለመተማመን ጠንክሮ መሥራትና እውቀትን ማዳበር መሠረታዊ ነገሮች ናቸው። ከላይ በቀረበው ታሪክ ላይ አሸብር እናቱ እና አክሱቱ ልብስ ሲያጥቡ እያስተዋለ በመማሩ ራሱ ልብሱን ማጠብ እንደሚችል እርግጠኛ ሆነ። በራሱ ተማመነ ማለት ነው። በራሱ ተማምኖ በመሥራቱም ጎረቤቶችን ከመለመን ዳነ። በራሳችን እየተማመን በማንነታችን እንድንኮራ ጠንክረን መሥራት ይኖርብናል።

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- 1. በራስ ስመተማመን ምን ማድረግ ያስፈልጋል?
- 2. በራስ ተማምኖ መሥራት ምን ጥቅም ስለሰጠ?

8.3 በአቋም መጽናት

ሥልጠና 8.3 የራስን ሃሳብ ለሌሎች ማሳመን

- ከላይ የቀረበው ምሥል ምንን ያሳያል?

ዘኪ እና የክፍል ጓደኞች

ዘኪና ደረሰ የአምስተኛ ክፍል ተማሪ ነው። መምህሩ ሲያስተምሩ አይከታተልም። የሚሰጠውን የቤት ሥራም ራሱ አይሠራም።

በዚህ ምክንያት ክፍል ውስጥ ጓደኞቹን እየለመነና ከቤቱ ዳቦ፣ ከረሜላ ብስኩት እያመጣ እየሰጣቸው የሠሩትን እየገለበጠ ያሳርም ነበር። በፊተና ጊዜም እንዲያስኮርጁት ቃል አስገብቷቸዋል።

በዚህ ሁኔታ የመጀመሪያው የዓመቱ አጋማሽ ፈተና ደረሰ። ዘኪናም እንደሚያስኮርጁት ቃል ከገቡለት ተማሪዎች አጠገብ ለመኮረጃ እንደሚመቸው ሆኖ ተቀመጠ። ፈታኙ ወደ ፈተና ክፍሉ ሲገቡ ግን የተማሪዎቹን አቀማመጥ ቀየሩት። ዘኪናም ሊያስኮርጁት ቃል ከገቡለት ልጆች ተለይቶ የመጀመሪያው ረድፍ ላይ ተቀመጠ።

የፈተና ውጤታቸው ሲሰጥ ዘኪናም በጣም ዝቅተኛ ውጤት ስላገኘ አዘነ። «መውደቄ ነው» እያለም አለቀሰ። ጓደኛው ባጫ ደግሞ የዘኪና ያስን አገጭ በጁ ደግፎ «ለመኮረጃ ከምትዘጋጅ ይልቅ ፈተናውን ራስህን ችለህ ለመሥራት ትምህርትህን በትኩረት መከታተል ነበረብህ» አለው። አልማዝ ደግሞ «ታሞ ከመማቀቅ አስቀድሞ መጠንቀቅ» ብላ ቀለደችበት።

ዘኪናም በጣም ተፀፀተ። «ከዚህ በኋላ በክፍል ውስጥ ትምህርቱን በትኩረት እከታተላለሁ። የቤት ሥራዎቼንም ራሴ እሠራለሁ። በትጋት አጠናለሁ። ይህንን በማድረግ ከፍተኛ ውጤት አምጥቼ ወደ ስድስተኛ ክፍል እዛውራለሁ» ብሎ ወሰነ።

በያዘው አቋም ፀንቶ በትኩረት መማር፣ ማጥናት እና ራሱን ችሎ የቤት ሥራዎቹን መሥራት ቀጠለ። ጓደኞቹ ብስኩትና ከረሜላ ስለቀረባቸው፣ «የሰራነውን ወስደህ ገልብጥ» ቢሉትም፣ «አይሆንም እኔ የናንተ ጥገኛ አይደለሁም። ራሴን ችቤ በትጋት ከሠራሁ ጥሩ ውጤት ማምጣት እችላለሁ» አላቸው። ዘኪናም በአቋሙ በመጽናት ፈተናውን በልበ መላኩን ብቻውን እየተቀመጠ ተፈተነ። ከፍተኛ ውጤትም አመጣ።

ጓደኞቹ ግን ስለበለጠቸው ተናደዱና፡ "አንተ እኮ ሰነፍ ተማሪ ነበርክ" አሉት። እሱም "በድሮ በሬ ያረሰ የለም" ብሎ በተራው ቀለደባቸው።

መልመጃ 5

ከላይ በቀረበው ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- 1. ዘካሪያስ ዝቅተኛ ወጤት እንዴት ማምጣት እንደቻለ ግለጹ።
- 2. ዘካሪያስ ስመዛዝና ነው የወሰነው ወይስ ስደደሰም? ከነምክንያታችሁ ግለጹ።

ማንኛውም ሰው አንድን ጉዳይ ለመፈጸም ቆርጦ መነሳቱን ሲገልጽ «አቋም ይዟል» ይባላል። ይህንን አቋሙን ያለማወላወል ሲፈጽመው ደግሞ በአቋሙ የመጽናቱ መገለጫ ይሆናል። አቋም መያዝ እና መጽናትን በተመለከተ፡-

- በጉዳዩ ላይ በቅድሚያ ጊዜ ወስዶ ማሰብ፤
- ለመያዝ የተፈለገውን አቋም ከራስ፣ ከቤተሰብ እና ከሀገር ደህንነት እና ጥቅም ጋር ማገናዘብ፤
- የራስን ነጻ አቋም መያዝና ያመኑበትን ሀሳብና አመለካከት በነጻነት ማራመድ መሠረታዊ ነገሮች ናቸው።

ማንኛውም ሰው በማንኛው ጉዳይ አቋም ሊኖረው እና በዚያው ሊጸና ይገባል። ለምሳሌ ከዘካሪያስ እና ጓደኞቹ ምንባብ እንደተረዳችሁት ዘካሪያስ የሌሎች ጥገኛ ላለመሆን ወሰነና አቋም ያዘ። በዚህ መሠረት ትምህርቱን በሚገባ በመከታተል ራሱን ችሎ ከፍተኛ ውጤት አመጣ።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- 1. ስንድ የክፍሳችሁ ተማሪ ትምህርት ለማቋረጥ ቢያስብ/በታስብ በዚህ ሀሳብ ላይ አቋም ለመያዝ በቅድሚያ ምን ማድረግ አስበት ትሳሳችሁ?

2. ወደፊት መሆን የምትፈልጉትን ስመሆን ምን ማድረግ እንዳስባችሁ የሚገልፅ ፅሁፍ ስዘጋጅታችሁ ስክፍል ተማሪዎች እንብቡ።

8.4 ስስራሳችን የሚኖረን የተሳሳተ ግንዛቤ የሚገለጹባቸው ባህሪያት

8.4.1 የበላይነት ስሜት

- የበላይነት ስሜት ማለት ምን ማለት እንደሆነ የምታውቁትን ግለጹ።

እሾህ

ቀኑ ቅዳሜ ስለሆነ ሀይሉና አለሚቱ ትምህርት ቤት አይሄዱም። እናታቸው ወ/ሮ ወሰኔና አባታቸው አቶ ለሜሳ ደግሞ ወደ እድር ስብሰባ የሚሄዱበት ቀን ነው። አባትና እናት ልጆቻቸው ሥራ እንዲለምዱና ለወደፊቱ ራሳቸውን እንዲችሉ በማሰብ በጋራ ቤቱን እንዲጠርጉና አልጋዎችን እንዲያነጥፉ ነግረዋቸው ወደ እድር ስብሰባ ሄደዋል።

ወላጆቻቸው ከእድር ተመልሰው ወደ ቤት ሲገቡ ሃይሉና አለሚቱ ይጨቃጨቃሉ። ቤቱ አልተጠረገም፣ አልጋዎች አልተነጠፉም። «ምንድነው የሚያጨቃጭቃችሁ?» አሉ ወላጆቻቸው - ወደ ቤት እየገቡ።

አለሚቱ፡ «አሉ የኔን ያህል ቤት መጥረግም ሆነ አልጋ ማንጠፍ አይችልም። ስለዚህ እኔ ቆንጆ አድርጌ የሠራሁትን ያበላሽብኛል። ከሱ ጋር መሥራት አልፈልግም» አለች።

ሀይሉ፡ «እኔ ጉብዝ ስለሆንኩ ካንተ ጋር አብራ አልሠራም ብላ እምቢ አለችኝ» - አለ ሀይሉ እየተበሳጨ።

እናታቸው በጣም ስለተበሳጨ፣ «አለሚቱ ትክክል አይደለሽም።

ሁልጊዜም ሁሉን ነገር እኔ ብቻነኝ የማውቀው እያልሽ ስለምትጨቃጨቁ አብሮሽ ከሚሠራ ሰው ጋር አትጣጣሚም። ይኼው ዛሬም ምንም ሳትሠሩ ቆያችሁን» አሉ።

አባቷ ደግሞ፡

"ሁሉን ነገር አውቃለሁ ብለሽ ስለምታስቢ ለመማር ዝግጁ አይደለሽም። ለምትሠራው ሥራም ትኩረት አትሰጪም። ባለፈው ቀን የበሩን እጆታ የሰበርሽው ትኩረት ሰጥተሽ እንዴት እንደሚሠራ ባለመጠየቅሽ ነው። ይኼንን ባህሪያሽን ማሻሻል ይኖርብሻል" አሏት።

መልመጃ 7

በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. በዚህ ታሪክ ውስጥ የበላይነት ስሜት ያንጻግረውን ሰው ግለሰብ? አስተንገባ ረቀም የምትሱ ደግሞ ምክንያታችሁን አስረዱ።
2. የበላይነት ስሜት የሚያጠቃው ሰው የሚፈጥረውን ችግር እየዘረዘረችሁ በቡድን ተወያዩ።

የበላይነት ስሜት እራስን ብቻ ከፍ አድርጎ ሌሎችን ዝቅ አድርጎ ከመመልከት የሚመነጭ ነው። አንዳንድ ሰዎች ተምራክለሁ በሚል ስሜት አልተማሩም የሚሏቸውን ሰዎች ዝቅ አድርገው ይመለከታሉ። ይህም የበላይነት ስሜት መገለጫ ነው።

በሌላ በኩል አንዳንድ ሰው ሀብት ስላለው ብቻ በሀብት ከሱ ያነሱ ሰዎችን ዝቅ አድርጎ ይመለከታል። ይህም ሀብት አለኝ በሚለው ሰው ላይ የበላይነት ስሜት ሊፈጠር ይችላል። በአጠቃላይ የበላይነት ስሜት አብዛኛውን ጊዜ ከሌሎች ሰዎች ጋር ላለመግባባት፣ ላለመጣጣምና ለግጭት መንስዔ ይሆናል።

መልመጃ 8

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. የበላይነት ስሜት በምን ይገለጻል?
2. የበላይነት ስሜት ምን ጉዳት ያስከትላል?

8.4.2 የበታችነት ስሜት

- ተማሪዎችን በትምህርት ቤት ውስጥ የበታችነት ስሜት እንዲሰማቸው የሚያደርጓቸውን ነገሮች ዘርዝሩ።

ፍቅርተ

ፍቅርተ የአምስተኛ ክፍል ተማሪ ናት። ጨዋታ ከመጠን በላይ ትወዳለች። ስለዚህ ብዙ ጊዜ እየተደበቀች ከትምህርት ቤት ትቀራለች። መምህራን የሚሰጧትን የቤት ሥራም ብዙ ጊዜ አትሰራም። የፈተና ውጤቷም ሁልጊዜ ከንደኞቿ ያነሰ ስለሆነ የበታችነት ስሜት ይሰማታል። «እኔ ትምህርት አይገባኝም፣ ደካማ ተማሪ ነኝ» ብላ ታስባለች። በዚህ ምክንያት በራሷ አትተማመንም። ክፍል ውስጥ አስተማሪ ጥያቄ ሲጠይቅ እሳሳታለሁ ብላ ስለምትፈራ የምታውቀው ጥያቄ እንኳ ቢሆን መልሱን አትናገርም።

መልመጃ 9

ከላይ ያለውን ምንባብ መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. "እኔ ትምህርት አይገባኝም። ደካማ ተማሪ ነኝ" የሚሰው የምን ስሜት መገለጫ ነው?
2. ፍቅርተ ዓይነት የበታችነት ስሜት እንዳያጠቃችሁ ምን ማድረግ እንደሚኖርባችሁ ግለጹ።

የበታችነት ስሜት የሚመነጨው እራስን ዝቅ አድርጎ ከመመልከት ነው። አንድ ሰው እራሱን ዝቅ አድርጎ ሲመለከት የሚያውቀውን ነገር የማያውቅ ይመስለዋል። መሥራት የሚችለውንም መሥራት የማይችል ይመስለዋል።

የበታችነት ስሜት በራስ የመተማመን ስሜት እንዳይዳብር እንቅፋት የሚሆን ነው።

በራስ መተማመን ከሌለ ደግሞ ትምህርትን በውጤታማነት ለመማርም ሆነ ሌሎች ሥራዎችን በአግባቡ ለመስራት እንዳንችል ያደርገናል። ለምሳሌ ፍቅርተ ለትምህርቷ ትኩረት ባለመስጠቷ በራሷ እንዳትተማመን እና የበታችነት ስሜት እንዲሰማት ምክንያት ሆኗል።

መልመጃ 10

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ?** 1. የበታችነት ስሜት በምን ይገለጻል?
- 2. በራስ መተማመን በምን ይገለጻል?

8.5 የራስን ችሎታ በማወቅ ከሌሎች ስመማር ዝግጁ የመሆን ጠቀሜታ

- እርስ በርስ መማማር ማለት ምን ማለት ነው?

አንድ ተግባር ለማከናወን ከሚያስፈልጉን ነገሮች ውስጥ አንዱ ችሎታ ነው። ችሎታ አለን ብለን ማሰብ ሳይሆን በእርግጥ ችሎታው ሊኖረን ይገባል። ችሎታ በተለያዩ አጋጣሚዎች ይበለጽጋል።

እኛም ለሥራው የሚያስፈልገው ዕውቀት እንዳለን ልናውቅና በራሳችን ልንተማመን ይገባል። ያለን ዕውቀት የበለጠ ሊያድግ ከሚችልባቸው መንገዶች ውስጥ አንዱ ዕውቀት ካላቸው ከሌሎች ሰዎች በመማር ነው።

መልመጃ 11

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ?** 1. የራሳችንን ችሎታ ስማወቅ ምን ማድረግ አስብን?
- 2. በሁለት ቡድን በመሆን አንደኛው ቡድን ከክፍል ዳደኞች ሲማር የሚችላቸውን ይገለጽ። ሁለተኛው ቡድን ደግሞ ከቤተሰብ የሚማራቸውን ይገለጽ።

8.5.1 ለሀገር ዕድገትና ብልፅግና መሥራት

- የሀገር ዕድገትና ብልፅግና ማለት ምን ማለት ነው?

አንድ ሰው ሁሉም ዓይነት ዕውቀት ሊኖረው አይችልም። ስለዚህ ብቻውን በተናጠል ሠርቶ አጥጋቢ ውጤት ሊያስመዘግብ አይችልም። የሚጠቅም ውጤት ለማምጣት ሁልጊዜ በጋራ መሥራት አማራጭ የለውም። ለምሳሌ አንድን ቤት ለመሥራት የተለያዩ ባለሙያዎች ያስፈልጋሉ። መሀንዲስ፣ ግምቦኛ፣ ቀለም ቀቢ፣ አናጺ፣ ኤሌክትሪሽያን፣ ቆፋሪ፣ ተሸካሚ ወዘተ ያስፈልጋሉ።

እነዚህ ባለሙያዎች ተባብረውና አንዱ የሌላውን ሙያ አክብሮ ሲሠሩ ብቻ ነው ጥሩ ቤት መሥራት የሚቻለው። አንድ የታመመን ሰው ለማከም ደግሞ ሀኪም፣ ላቦራቶሪ ቴክኒሻያን፣ ነርስ፣ ጤና ረዳት፣ የጽዳት ሰራተኛ ወዘተ ያስፈልጋሉ። እነዚህ ሁሉ ተባብረውና ተጋግዘው ሲሠሩ ብቻ ነው ውጤታማ ሥራ መሥራት የሚቻለው።

ስለዚህ ለጋራ ብልፅግና በጋራ መሥራት ጠቃሚ ነው። ሀገራችንንም ማሳደግ እና ማበልፀግ የምንችለው በልማት ሥራዎች ላይ ሁሉ ተጋግዘን በአንድ መንፈስ ስንሠራ ብቻ ነው። «ከአንድ ብርቱ ሁለት መድሀኒቱ» የሚለውን ማስተዋል ተገቢ ይሆናል።

መልመጃ 12

በሚከተለው ጥያቄ ላይ ተወያዩ።

- ?** በአቅራቢያችሁ የሚገኝ አንድ የሥራ ማህበር ሥራ አመራሮችን በመምህራችሁ አማካይነት ጋብዙና በጋራ መሥራት እና መማማርን በተመሰከተ ጥያቄዎችን አዘጋጅታችሁ ተወያዩ።

8.5.2 የሀገርን እድገትና ብልጽግና የሚገዙ ተግባራት

- ኮንትራባንድ ንግድ ምንድነው? በኮንትራባንድ ከሚገቡ ዕቃዎች እስኪ የምታወቁትን ግለጹ።

ሥዕል 8.4 ኮንትራባንድ ሀገርን የሚገዳ ተግባር ነው።

መድኃኒቱ

ወ/ሮ አማራች «ኡኡ...» ብለው ጮሁ። ጎረቤቶቻቸው እየተራራጡ ሲገቡ ትንሿ ልጃቸው ፋጤ ተዝለፍልፋ አልጋው ላይ ተኝታለች።

«እኔ መኪና በቶሎ ጥሩ፣ ቶሎ ፍጠኑ» አሉ አንድ አዛውንት በድንጋጤ እየተርበተቡ። ወዲያው መኪና ተጠራና ትንሿ ልጅ ወደ ሀኪም ቤት ተወሰደች ።

ሀኪም ቤት እንደደረሱ ወ/ሮ አማራች እያለቀሱ በእጃቸው የያዙትን መድሀኒት ለዶክተር ሰጡ። ዶክተርም መድሀኒቱን አገላብጠው አዩና በድንጋጤ።

«ይኼ መድሀኒት ጊዜው ያለፈበት እና የተበላሸ ነው። ከየት ነው የገዛችሁት?» አሉ።

«እኔ እኔ ከመድሀኒት ቤት ነው የገዛሁት» አሉ - ወ/ሮ አማራች ልጃቸው አደገኛ ሁኔታ ላይ መሆኗን ስለተገነዘቡ እያለቀሱ። ወዲያው ዶክተር ፋጤን ወደ ከፍተኛ ህክምና ላኪትና ለፖሊስ ደውለው ሁኔታውን አስታወቁ።

ፖሊስ ባካሄደው ምርመራም መድሀኒቱ በሕገ ወጥ መንገድ በኮንትራባንድ ወደ ሀገር መግባቱ ታወቀ። መድሀኒቱን በሕገወጥ መንገድ ያስገቡትና የመድሀኒት ቤቱ ሠራተኞች በሙሉ ፍርድ ቤት ቀርበው የእስር ቅጣት ተበየገባቸው።

መልመጃ 13

በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከቀረበው ምንባብ ስለኮንትራባንድ ምን ተረዳችሁ? እስኪ አወያዩና ፀሀፊ ምረጡና ተወያዩ።
2. ፋጤ የወሰደችው መድሀኒት ችግሩ ምንድነው?

ኮንትራባንድ ከሁለት የጣሊያንኛ ቃላት የተመሠረተ ነው። «ኮንትራ» ማለት መቃወም፣ መባረር እና ተቃራኒ መሆን ማለት ሲሆን «ባንድ» ማለት አዋጅ፣ ሕግና መመሪያን ያጠቃልላል። በዚህ መሠረት የኮንትራባንድ ንግድ ማለት ሕግን ደንብን እና መመሪያን በመተላለፍና በመቃወም የሚደረግ የንግድ እንቅስቃሴ ነው በማለት ኮንሳይስ አክስፎርድ ኤሌክትሮኒክስ ዲክሽነሪ ይተረጉመዋል።

ድርጊቱም፤

1. ወደ ሀገር ውስጥ የሚገቡ ዕቃዎች ሊፈጽሙት የሚገባውን ሕጋዊ ሥነ ሥርዓት ሳይከተሉ በድብቅ ድንበር ጥሶ ማስገባት ነው።
2. ወደ ውጭ ሀገር የሚላኩ ዕቃዎች ሊፈጽሙት የሚገባውን ሕጋዊ ሥነ ሥርዓት ሳይከተሉ በድብቅ ድንበር ጥሶ ከሀገር ማስወጣት ነው።

በዚህ ሕገወጥ ሁኔታ ከሀገር የሚወጡ እና ወደ ሀገር የሚገቡ ዕቃዎች በዜጎች ሕይወት፣ ኢኮኖሚ እንዲሁም ማኅበራዊ ሕይወት ላይ ከፍተኛ ጉዳት በማድረስ ላይ ናቸው።

በኮንትሮባንድ አማካኝነት ተገቢ ደረጃቸውን ስለመጠበቃቸው በሚመለከተው አካል ምር መራ ያልተደረገባቸው መድሀኒቶች እና የተ መረዙ ምግቦች ወደ ሀገር ውስጥ ስለሚገቡ በዜጎች ጤና ላይ ጉዳት ያደርሳሉ። በፋጤ ላይ የደረሰው ችግር አንድ ምሳሌ ነው።

ዕቃዎች በኮንትሮባንድ ወደ ውጭ ሀገር ሲወጡም መንግሥትን ከግብር እና ቀረጥ ሊያገኘው የሚገባውን ገቢ በማሳጣት የሀገርን ኢኮኖሚ ያዳክማሉ። የኮንትሮባንድ እን ቅስቃሴ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተባባሰ መጥቶ ሁኔታው እጅግ አደገኛ ደረጃ ላይ ደርሷል።

በአጠቃላይ ኮንትሮባንድ በአሁኑ ጊዜ ድርጊቱም፡

- ለሽብርተኝነት የገንዘብ ምንጭ በመሆን ያገለግላል፤
- የመንግሥት ገቢን ያሳጣል፤
- ጥራትና ደረጃቸው ያልተጠበቀ ሽቀጦች እና ያልተፈቀዱ የጦር መሣሪያዎች ወደ አገር እንዲገቡ በማድረግ የሀገርን ሰላም እና ኢኮኖሚ፣ የህዝብና ማህበራዊ ህይ ወትን እና ጤናን በማቃወስ ላይ የሚገኝ ከባድ ወንጀል ነው።

መልመጃ 14

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- ?**
1. ኮንትሮባንድ ምንድነው?
  2. ኮንትሮባንድ ምን ጉዳት ያመጣል?

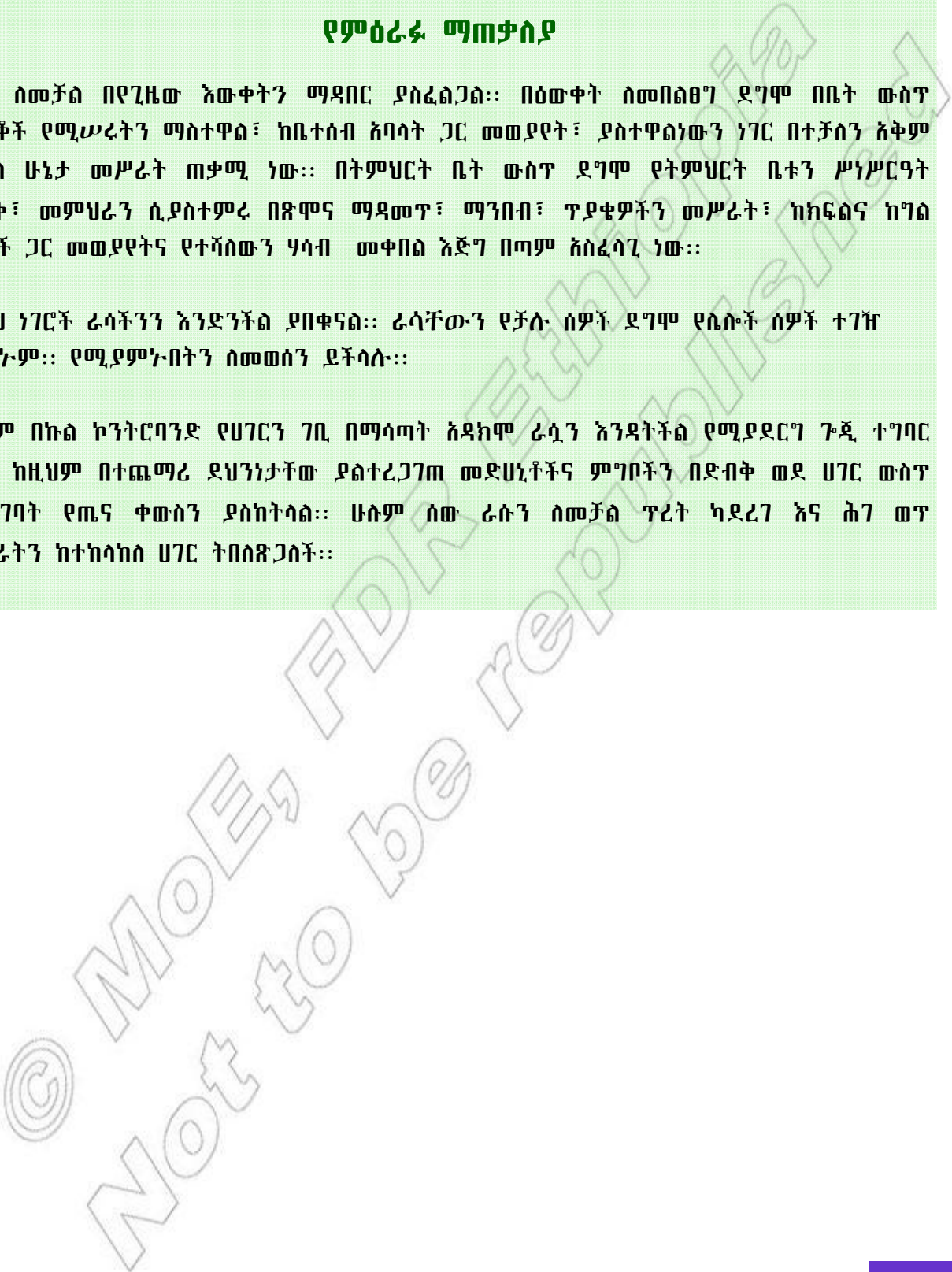

የምዕራፍ ማጠቃለያ

ራስን ለመቻል በየጊዜው እውቀትን ማዳበር ያስፈልጋል። በዕውቀት ለመበልፀግ ደግሞ በቤት ውስጥ ታላላቆች የሚሠሩትን ማስተዋል፣ ከቤተሰብ አባላት ጋር መወያየት፣ ያስተዋልነውን ነገር በተቻለን አቅም በተሻለ ሁኔታ መሥራት ጠቃሚ ነው። በትምህርት ቤት ውስጥ ደግሞ የትምህርት ቤቱን ሥነሥርዓት ማወቅ፣ መምህራን ሲያስተምሩ በጽሞና ማዳመጥ፣ ማንበብ፣ ጥያቄዎችን መሥራት፣ ከክፍልና ከግል ኃይኛች ጋር መወያየትና የተሻለውን ሃሳብ መቀበል እጅግ በጣም አስፈላጊ ነው።

እነዚህ ነገሮች ራሳችንን እንድንችል ያበቁናል። ራሳቸውን የቻሉ ሰዎች ደግሞ የሌሎች ሰዎች ተገዥ አይሆኑም። የሚያምኑበትን ስመወሰን ይችላሉ።

በሌላም በኩል ኮንትሮባንድ የሀገርን ገቢ በማሳጣት አዳክሞ ራሷን እንዳትችል የሚያደርግ ጉጂ ተግባር ነው። ከዚህም በተጨማሪ ደህንነታቸው ያልተረጋገጠ መድሀኒቶችና ምግቦችን በድብቅ ወደ ሀገር ውስጥ በማስገባት የጤና ቀውስን ያስከትላል። ሌሎም ሰው ራሱን ለመቻል ጥረት ካደረገ እና ሕገ ወጥ ተግባራትን ከተከላከለ ሀገር ትበልጽጋለች።

የምዕራፍ ቀጠና ቃላት

- መጉገጥ፡ መቀስቀስ፣ ማነሳሳት።
- ማንቋሽሽ፡ ዘቅ አድርጎ ማየት፣ መናቅ።
- በጽሞና፡ በርጋታ እና በትኩረት።

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክሰሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «አውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. የራስን አቅም ጠንቅቆ ማወቅ በራስ ለመተማመን ይጠቅማል።
2. በውይይት ጊዜ ለሌላ ሰው ሀሳብ ግምት ሳይሰጡ በራስ ፍላጎት ብቻ መከራከር ጠቃሚ ነው።
3. የሚረዳን ሰው ካለን ራሳችንን ለመቻል መሥራት ምንም አይጠቅመንም።
4. የማናውቀውን ነገር ከሌላ ሰው መጠየቅ የበታችነት ምልክት ነው።
5. እየተማማሩ ተረዳድቶ መሥራት ለሀገርና ለራስ ጠቃሚ ነው ።

II. ከተራ ቁ. 1-6 «የተከናወኑ ሥራዎች» በሚሰጡ ርዕስ ሥር የተዘረዘሩ ተግባራት «ጥገኝነት» ወይም «ራስን መቻል» መሆናቸውን በማስተዋል በተሰጠው ቦታ ላይ የ «✓» ምልክት በማድረግ አዛምዱ።

ተ.ቁ	የተከናወኑ ሥራዎች	ጥገኝነት	ራስን መቻል
1	ደብተሮቹን የት እንዳስቀመጥኳቸው ጠፋብኝና ወንድሜ ፈልጎ ከዐርሳዬ ውስጥ ከተታቸውና ሰጠኝ፤		
2	ልብሶቼን ራሴ ለበስኩ፤		
3	የተመገብኩባቸውን ዕቃዎች እሁቴ እንድትሰበስባቸው ጠረጴዛው ላይ ተውኳቸው፤		
4	ትምህርት ቤት እንዳይረፍድብኝ በጠየቅኩ ከእንቅልፌ ነቃሁ፤		
5	ኮንትራባንድ ንግድ፤		
6	መኝታዬን አነጠፍኩ፤		

III. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጡ።

1. ራሱን የቻለ ሰው፤
  - ሀ. ለራሱ ብቻ ማሰብ አለበት፤
  - ለ. ከሌላው ሰው የበላይ ነኝ ብሎ ማሰብ አለበት፤
  - ሐ. በዝቅተኝነት ስሜት ይሸማቀቃል፤
  - መ. ከተረጋገጠ ነጻ ነው።
2. ከሚከተሉት ውስጥ በራሱ የሚተማመን ተማሪ ተግባር የቱ ነው?
  - ሀ. ጥያቄ ለመመለስ እጁን ያወጣል፤
  - ለ. ከሌሎች ተማሪዎች ጋር ይወያያል፤
  - ሐ. የመሰለውን ሀሳብ ይገልጻል፤
  - መ. ሁሉም ትክክል ነው።

3. በአቋም መጽናት ጠቃሚ የሚሆነው፤

ሀ. የኔ ሀሳብ ብቻ ነው ትክክል ብሎ ድርቅ በማለት፤

ለ. ስለ አንድ ጉዳይ በማንበብ፣ በመወያየት፣ በመሞከር፣ ግንዛቤን አዳብሮ በመወሰን እና በመፈጸም፤

ሐ. የሌሎች ሰዎችን ሀሳብ ብቻ ተከትሎ ሳያገናዝቡ መወሰን እና መፈጸም፤

መ. ሁሉም ትክክል ናቸው።

4. የጋራ ብልፅግናን ማምጣት የሚቻለው፤

ሀ. ለብቻ ሠርቶ በመክበር፤

ለ. በጋራ ሠርቶ በጋራ ተጠቃሚ በመሆን፤

ሐ. በመማማርና እውቀትን በማሳደግ፤

መ. ከ ሀ በስተቀር ሁሉም መልሶች ናቸው።

5. ኮንትራባንድ ንግድ፤

ሀ. በሕገ ወጥ መንገድ እቃዎች ወደ ሀገር ውስጥ ማስገባት ነው፤

ለ. በሕገ ወጥ መንገድ እቃዎችን ከሀገር ማስወጣት ነው፤

ሐ. ሀገርና ሕዝብን የሚጎዳ ተግባር ነው፤

መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክልና ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

1. መምህራን የሰጡትን የቤት ሥራ ሳይሠሩ ከሌላ ሰው መገልበጥ_____ ነው።

2. በፈተና ጊዜ ከጓደኛ ሳይኮርጁ መሥራት_____ ነው።

3. _____ ማለት ነገሮችን አመዛዝኖ የተሻለውን ሃሳብ መያዝ እና ያለማወላወል መፈጸም ነው።

V. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባጭሩ መልስ።

1. ራስን መቻል ማለት ምን ማለት ነው?

2. በአቋም ለመጽናት ምን ያስፈልጋል?

3. የበላይነት ስሜት እና የበታችነት ስሜት የሚገለጹባቸውን ባህሪያት ግለፁ።